

Η ελευθερία και η ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα: Προκλήσεις και προτάσεις πολιτικής

Άννα Κανδύλα, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής

Αθήνα, 11 Δεκεμβρίου 2012

- ✦ Προτάσεις πολιτικής προς τους αρμόδιους φορείς, κρατικούς και μη, για την ενίσχυση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα.
  - ➔ Με βάση τα ευρήματα εμπειρικής έρευνας που επικεντρώθηκε στη μελέτη των **διαδικασιών διαμόρφωσης πολιτικής** για τα μέσα ενημέρωσης, στη διερεύνηση του **σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου** και στην ανάλυση του **τρόπου εφαρμογής** του.
  - ➔ Μεθοδολογία έρευνας: α) Μελέτη και ανάλυση δευτερογενών πηγών και β) πληροφορίες που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων με φορείς που εμπλέκονται στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης, δημοσιογράφους, δημοσιογραφικές ενώσεις και εκπροσώπους των μέσων.
  - ➔ **Ποιές διαδικασίες χάραξης πολιτικής και τι είδους νομοθετικές παρεμβάσεις και ρυθμίσεις μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα;**
    - ⇒ Αναγκαία μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Η ελληνική πολιτική για τα μέσα ενημέρωσης: κύρια χαρακτηριστικά (1)

- 📌 Η κεντρική εξουσία διατηρεί τον κύριο και σχεδόν αποκλειστικό ρόλο στη λήψη των αποφάσεων.
  - ➔ Περιορισμένη δυνατότητα συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων.
  - ➔ Μη αξιολόγηση της κατάστασης βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων
- 📌 Το στάδιο της χάραξης πολιτικής δύναται να χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων πολιτικών ή άλλων στόχων που **δε σχετίζονται με το ρόλο των μέσων ενημέρωσης σε μια δημοκρατική κοινωνία.**
  - ➔ Το ρυθμιστικό πλαίσιο δεν εξασφαλίζει την αποτελεσματική εποπτεία της αγοράς.

Η ελληνική πολιτική για τα μέσα ενημέρωσης: κύρια χαρακτηριστικά (2)

- 📌 Η συχνή **αναδιάρθρωση των αρμοδιοτήτων για τα μέσα ενημέρωσης** δημιουργεί περαιτέρω σύγχυση και καθυστερήσεις.
- 📌 Η **ανεπαρκής θωράκιση της ανεξαρτησίας του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ)** συμβάλλει στην έλλειψη «**ρυθμιστικής ανεξαρτησίας**».
  - ➔ Τρόπος διορισμού των μελών και συγκρότησης της αρχής.
  - ➔ Μη αναγνώριση της οικονομικής και οργανωτικής αυτοτέλειας της αρχής.
  - ➔ Μη εκχώρηση σημαντικών κανονιστικών αρμοδιοτήτων στην αρχή.
  - ➔ Μη λήψη μέτρων προς διευκόλυνση της εποπτικής δραστηριότητας της αρχής.

Το μοντέλο χάραξης πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης

- ✦ Προτάσεις για την προώθηση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης αναφορικά με το μοντέλο χάραξης πολιτικής και τους θεσμικά εμπλεκόμενους φορείς:
  - ➔ Διασφάλιση της **σταθερότητας** των θεσμικών φορέων που είναι επιφορτισμένοι με το σχεδιασμό της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης.
  - ➔ Διεύρυνση των **συμμετοχικών διαδικασιών και διαμόρφωση πολιτικής βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων** (evidence-based policy making).
  - ➔ Διασφάλιση της **ανεξαρτησίας του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης**.

Η αγορά των μέσων ενημέρωσης

- 📌 Προτάσεις για την προώθηση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης που αφορούν στη ρύθμιση της αγοράς:
  - ➔ Η ανάγκη ρύθμισης της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς είναι ιδιαίτερα επιτακτική στο πλαίσιο της **μετάβασης στην επίγεια ψηφιακή τηλεόραση**: μεταβολή της κατάστασης που επικρατεί σήμερα στο ραδιοτηλεοπτικό τοπίο.
  - ➔ Η κυβέρνηση οφείλει να εξασφαλίσει την ανεξαρτησία των ραδιοτηλεοπτικών μέσων ενημέρωσης στην ψηφιακή εποχή.

Η αγορά των μέσων ενημέρωσης

- 📌 Προτάσεις για την προώθηση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης που αφορούν στη ρύθμιση της αγοράς:
  - ➔ Το νομικό πλαίσιο που αφορά στη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης δεν εξυπηρετεί αποτελεσματικά το αγαθό της πολυφωνίας στην ενημέρωση.
    - ⇒ Ειδικότερα στο περιβάλλον της σύγκλισης.
  - ➔ **Προτείνεται η επανεξέταση των σχετικών διατάξεων (Ν. 3592/2007), ώστε να διασφαλίζεται η αποτροπή της υπέρμετρης συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης και η προστασία του ανταγωνισμού.**

Δημόσια ραδιοτηλεοπτικά μέσα

- ❧ Η πολιτική τάξη διαθέτει την ικανότητα παρέμβασης στη λειτουργία του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα (ΕΡΤ).
  - ➔ Διορισμός των προσώπων που επανδρώνουν το διοικητικό συμβούλιο της ΕΡΤ απευθείας από την κυβέρνηση.
  - ➔ Πολιτικός έλεγχος των οικονομικών της ΕΡΤ.
- ❧ Προσπάθειες μείωσης του λειτουργικού κόστους της ΕΡΤ και αποφυγής πρακτικών κακοδιαχείρισης που όμως στερούνται σχεδιασμού.
- ❧ **Προτείνεται η λήψη μέτρων που θα διασφαλίσουν τη δυνατότητα της ΕΡΤ να εκπληρώνει τη δημόσια αποστολή της, χωρίς να υπόκειται σε εξωτερικές πιέσεις και παρεμβάσεις.**
- ❧ Η ΕΡΤ, απ' την άλλη, πρέπει να αποδεικνύει συστηματικά και σε συνεχή βάση την ανεξαρτησία των υπηρεσιών της στους πολίτες.

- ❖ Οι κρατικές επιχορηγήσεις στα έντυπα μέσα δεν συνέβαλαν στην ενίσχυση της ποιότητας στην ενημέρωση και της ανεξάρτητης ειδησεογραφίας.
- ❖ **Προτείνεται η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου για τις κρατικές επιχορηγήσεις με γνώμονα την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον.**
- ❖ Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την κατανομή της διαφημιστικής προβολής του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα επιτρέπει την επιλεκτική ανάθεση της διαφημιστικής προβολής του Δημοσίου σε συγκεκριμένα μέσα ενημέρωσης με τρόπο που δε διασφαλίζει τη συντακτική τους ανεξαρτησία.
- ❖ **Προτείνεται η θέσπιση ενός συστήματος κατανομής της διαφήμισης του Δημοσίου, το οποίο θα αποτρέπει τη δυνατότητα κατάχρησης των δημόσιων πόρων και θα σέβεται τη συντακτική ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης στα οποία ανατίθεται η προβολή.**

Ελευθερία της έκφρασης

Νομικοί και δικαστικοί περιορισμοί

- ❖ Η υπαγωγή της εξύβρισης και της δυσφήμισης στις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα δύναται να περιορίσει την ελευθερία της έκφρασης του δημοσιογράφου.
- ❖ Ελληνική νομολογία: περιοριστική ερμηνεία της ελευθερίας της έκφρασης σε υποθέσεις που σχετίζονται με την άσκηση κριτικής σε δημόσια πρόσωπα και δημόσιους λειτουργούς.
  - ➔ Μη-διαχωρισμός πραγματικών γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων.
  - ➔ Καταδίκη της Ελλάδας για παραβίαση του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).
- ❖ **Ο νομοθέτης και οι δικαστές οφείλουν να προστατεύουν την ελευθερία της έκφρασης όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.**
- ❖ **Προς το σκοπό αυτό, οφείλουν, μεταξύ άλλων, να βελτιώσουν την εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.**

Αυτορρύθμιση και δημοσιογραφική ανεξαρτησία

- 📌 Οι δημοσιογραφικές ενώσεις της χώρας είναι αρμόδιες τόσο για την προάσπιση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των δημοσιογράφων, όσο και για την αυτορρύθμιση του κλάδου.
  - ➔ Πειθαρχικές κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.
- 📌 Το ισχύον σύστημα ωστόσο δεν έχει καταφέρει να περιχαρακώσει το δικαίωμα του δημοσιογράφου στην ελεύθερη έκφραση και την υπεύθυνη χρήση του/τήρηση των δεοντολογικών υποχρεώσεων.
  - ➔ Ολιγωρία στο θέμα της εφαρμογής των κανόνων δεοντολογίας.
  - ➔ Μόνο για μέλη.
- 📌 Έλλειψη εσωτερικών πρακτικών και κανόνων δεοντολογίας στα ίδια τα μέσα ενημέρωσης.

Αυτορρύθμιση και δημοσιογραφική ανεξαρτησία

- ✚ Οι δημοσιογράφοι και τα συλλογικά τους όργανα οφείλουν να εφαρμόσουν ένα **σύστημα αυτορρύθμισης που θα προασπίζει την αυτονομία των δημοσιογράφων και θα ενισχύει την υπευθυνότητα τους προς το κοινωνικό σύνολο.**
- ✚ Τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης οφείλουν να υιοθετήσουν **αυτορρυθμιστικές πρακτικές ηθικής συμπεριφοράς.**

Παιδεία και αγωγή στα μέσα ενημέρωσης

- ✚ Η παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και η αγωγή σε ζητήματα της ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος του κοινού στην πληροφόρηση δεν έχουν λάβει τη δέουσα προσοχή από την πολιτεία.
- ✚ Ανυπαρξία κρατικού φορέα αρμόδιου για το σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών και πρωτοβουλιών για την παιδεία στα μέσα.
- ✚ **Προτείνεται η δρομολόγηση πολιτικών και πρωτοβουλιών για την παιδεία και την αγωγή στα μέσα ενημέρωσης.**

- 📌 Πρόγραμμα MEDIADEM: www.mediadem.eliamep.gr
- 📌 Ευρήματα: <http://www.mediadem.eliamep.gr/findings/>
- 📌 Κείμενο πολιτικής «Προτάσεις πολιτικής για την ενίσχυση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα»: <http://www.mediadem.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/11/Greece.pdf>

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!